

POLITOLOGIE

Un Marx necunoscut

Leszek Kolakowski
Principalele curente
ale marxismului (I)

Editura Curtea Veche, 2009

Secera și ciocanul rămân astăzi simboluri ale vitalității ideii comuniste în țări foarte apropiate, cum ar fi Moldova, Belarus sau Rusia, dar și marca unei perverse nostalgii exprimate în mediile stângiste occidentale. Cine a fost cu adevărat Karl Marx și care sînt cele mai importante versiuni ale doctrinei sale economice, politice și sociale? Volumul întâi al prestigioasei analize a lui Leszek Kolakowski este rezultatul unei atente confruntări cu textele originale și cu exegeza marxologică a primei jumătăți de secol XX.

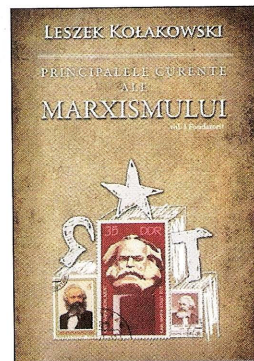
Autorul identifică sursa îndepărtată a gândirii dialectice într-o tradiție metafizică pe care Marx însuși a contestat-o: Plotin, Eriugena, Cusanus. Dacă gânditorii antici și medievali propuneau o soluționare de tip contemplativ-religios a problemei dualității trup-minte sau materie-spirit, făcînd mereu recurs la sinele mai profund al interiorității, modernii – începînd cu Hegel – introduc un element nou în ecuația autocomprehensiunii: Istoria. Progresismul optimist al epocii Luminilor face ca nu trecutul mitic sau originea transcendentă să reprezinte punctul de fugă al tabloului lumii, ci viitorul unei umanități înnoite prin revoluția social-politică. Aceasta a fost viziunea școlii hegeliene de stînga, refractară la elementele de conservatorism din *Filosofia dreptului* scrisă de autorul *Fenomenologiei spiritului*. Tînărul Marx s-a hrănit din viziunea atomist-materialistă a lui Democrit (opusă hedonismului pasiv al epicurienilor), critica psihologistă a religiei operată de Ludwig Feuerbach (1804-1872) și demitolo-

gizarea Bibliei propusă de către David Strauss (1808-1874), filosofia acțiunii schițată de contele August Cieszkowski (1814-1894) și ateismul cinic al lui Bruno Bauer (1809-1882). Numai această suită de angajări polemice și fraternizări interesate scoate la iveală semnificația primei propoziții a cărții lui Kolakowski: „Karl Marx a fost un filozof german“.

Autorul *Capitalului* n-ar fi existat fără negarea prealabilă a întregii tradiții idealiste care căuta esența umanității nu atît în exercițiul brut al muncii fizice, cît într-o scînteie divină reflectată mistic, liturgic ori speculativ la intersecția dintre eu-natură-Dumnezeu. În comparație cu Rousseau, Saint-Simon sau Fourier, Marx nu emană aerul utopiei rurale sau al fanteziei burgheze. Preluînd doar tropul literar al mesianismului neo-umanist, Marx caută întemeierea epistemică tare a viziunii sale despre societate. Manuscrisele de la Paris indică reducerea cunoașterii istoriei la o interminabilă serie de conflicte sociale. Pe această scenă violentă, proletariatul – identificat în mod univoc drept „clasa exploatată“ a oricărei epoci – caută eliberarea de constrîngerile și alienarea impuse prin „logica banului“. De aici, nevoia de ideologie – un tip de discurs mobilizator care suplinește vechile intuiții poetic-sacrale despre sensul posibil al totalității ființei. Întemeiată pe hermeneutica suspiciunii față de orice suprastructură (cultură, religie, artă), ideologia marxistă înlocuiește teodiceea tradițiilor metafizice europene, căutînd să explice aproape totul printr-o trimitere la „relațiile de producție“. După întîlnirea cu Engels, acest imanentism filozofic conturează profilul viitoarei retorici a protestului și revoltei (*Manifestul Partidului Comunist*).

Și atunci cînd comentează impulsul prometeic, romantismul rezidual și aplombul științific al operei lui Marx, expertiza lui Kolakowski este imbatabilă. Gînditorului polonez – el însuși unul dintre marii disidenți anticomuniști ai estului european – nu-i scapă nici un detaliu important. Exhaustivitatea bibliografică și pătrunderea analitică fac din această carte de Leszek Kolakowski o veritabilă capodoperă.

Mihail Neamțu

34 lei

prefață de Vladimir
Tismăneanu

traducere din limba polonă
de S.G. Drăgan